

บทที่ 4 ความคิดในสมัยฟื้นฟู (Renaissance)

ยุคฟื้นฟูเป็นยุคของการค้นพบ ในด้านความคิดและเหตุผลทางปรัชญา เริ่มตั้งแต่การมีปฏิกริยาต่อต้านการบีบบังคับเสรีภาพทางปัญญาของศาสนา จนถึงเริ่มใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นแนวคิดในปรัชญา ซึ่งถือวาระยะหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างปรัชญายุคกลางกับยุคใหม่ แต่ที่จริงแล้วยุคฟื้นฟูเป็นยุคของการเริ่มต้นแห่งความขัดแย้ง⁽¹⁾ ทั้งทางด้านการเมือง สังคม ศาสนาและปัญญา ศูนย์อำนาจของการปกครองกำลังเปลี่ยนแปลง มนุษย์ได้มองหาการเปลี่ยนแปลงในทุกวิถีทางการบุกเบิกที่ดินใหม่ การพัฒนาทางการค้าและอุตสาหกรรม ทำให้บุคคลในศักราชนี้กำลังต้องถดถอยอำนาจลง ทางด้านศาสนานั้น ในปี 1517 มาติน ลูเธอร์ ส่งประกาศวิทยานิพนธ์ 95 ฉบับ ไปยังโบสถ์ต่าง ๆ ในประเทศเยอรมัน ซึ่งเป็นต้นเหตุให้มีการแยกนิกายใหม่ของศาสนาคริสต์ คือนิกายโปรเตสแตนต์ และหลังจากนั้น มนุษย์ได้ถูกเข่นฆ่านับร้อยปีภายใต้ชื่อการปกป้องศาสนา แต่ความขัดแย้งทางศาสนายังไม่เท่าการขัดแย้งอย่างอื่นทั้งทางสังคมและการเมือง ซึ่งทำให้เกิดสงครามไปแทบทุกหนแห่ง ทั้งจากการรุกรานกันระหว่างรัฐ และการปฏิบัติแย่งอำนาจกันภายใน แต่กระนั้นภายใต้ความยุ่งยากเช่นนี้ก็ยังมีนักประพันธ์และศิลปินที่ประดิษฐ์ศิลป์อันสวยงาม ในกลุ่มคนเหล่านี้มีชื่อคุ้นเคยกับเราคือ เซ็คเปียร์ ดา วินชี และไมเคิลแองเจโล เป็นต้น

ดังที่กล่าวแล้ว เหตุผลทางความคิดทั้งศิลปะและดนตรีในยุคกลางจะเป็นสิ่งมีค่าก็ต่อเมื่อได้เสนอเพื่อเชิดชูศาสนาเท่านั้น แต่ในยุคฟื้นฟูนี้ศิลปะและวิทยาการต่าง ๆ ที่เป็นผลแห่งการคิดค้นสำหรับประชาชนทั่ว ๆ ไป มีความสำคัญมาก จิตรกรรมและการแกะสลักต่าง ๆ ก็มุ่งเพื่อความงามมากกว่าเพื่อจะเชิดชูศาสนา งานประพันธ์วรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ก็มุ่งบรรยายชีวิตจริงบนพื้นโลกมนุษย์มากกว่าในสรวงสวรรค์ ยุคฟื้นฟูในยุคของการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมจากศักดินามาเป็นสังคมคนชั้นกลาง ซึ่งเริ่มมีอิทธิพลขึ้น และได้เป็นผู้มีบทบาทในการฟื้นฟูและอุปถัมภ์ส่งเสริมศิลปกรรมประเภทต่าง ๆ ขึ้น

(1) ดนัย ลิมปตัญญ : ดนตรีแห่งชีวิต, กราฟิการ์ต 2522 หน้า 50

ในการเลือกสรรผลงานเขียนที่สำคัญ ๆ เกี่ยวกับปรัชญาศิลปะในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ เป็นการพัฒนาการทางปรัชญาที่น่าสนใจมากที่สุดในศตวรรษที่ 15 และ 16 การก่อตัวเหตุผลทางความคิด เพราะการผูกขาดเสรีภาพทางความคิดเหตุผลอยู่กับหลักพระคัมภีร์ไบเบิล เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความสำนึกที่จะพยายามเอาชนะแรงบีบบังคับให้จงได้ จำนวนนักคิดไม่น้อยในระยะแรกได้ถูกสถาบันศาสนาลงโทษรุนแรง แต่กระนั้น ก็เป็นผลดีที่ได้ปลุกจิตสำนึกของนักคิดอื่นมากมาย ที่พยายามต่อสู้เสรีภาพทางความคิดจนพ้นสภาพของยุคมืดมาเป็นยุคฟื้นฟู ในบรรดานักคิดเหล่านั้นมีทั้งลัทธิเพลโตและการสร้างสรรค์ของลัทธิเพลโตใหม่ นักคิดที่สำคัญในยุคนั้น เช่น มาร์ซีลิโอ ฟิชีโน นักแปล ผลงานของเพลโต และโพลิตินุส รวมทั้งผู้ตั้งสำนักวิชาการใหม่ ๆ ทางปรัชญาอีกมาก ฟิชีโน ได้นำข้อคิดทางสุนทรียศาสตร์ของกรีก และของ St. Augustine มาใช้ ได้มีการศึกษาและพัฒนาความคิดใหม่ ๆ เข้าไป แสดงเหตุผลของการเพ่งพิจารณาฐานอยู่ในผลงานเรื่องเฟโดของเพลโต ในเรื่องนั้นเชื่อว่า จิตวิญญาณ ได้ถอนตนออกจากร่างกายที่เป็นสสารวัตถุ ไปสู่เหตุผลทางปัญญาอันบริสุทธิ์ ความรู้สึกสำนึกในตนเอง ได้เรียกร้องต้องการให้สร้างสรรค์งานของศิลปิน ซึ่งเป็นเรื่องของการถอนตนจากความจริง คือเป็นการแยกตัวตนที่เป็นสภาพร่างกาย กับสภาพเหตุผลทางปัญญาบริสุทธิ์ เพื่อจะได้เพ่งพิจารณาสภาวะแห่งความงามของศิลปะ โดยปราศจากความยึดติดด้วยตัวตนหาอุปาทานในร่างกายตนเองเป็นการพิจารณาสภาวะธรรมด้วยจิตที่เป็นอิสระจากตัวตนของตน เรียกว่ามีอิสระเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ที่จะตัดสินใจและเลือกแนวทางด้วยเหตุผลบริสุทธิ์ การคาดคะเนความจริงได้เรียกร้องประสบการณ์แห่งความงาม โดยเหตุผลว่าทำไมความงามจึงเป็นสิ่งอาจเข้าใจได้เฉพาะด้วยกระบวนการทางปัญญา คือ การเห็น การได้ยิน และการคิด อันมิใช่ด้วยความรู้สึกใฝ่ต่ำ ยังมีนัยสำคัญอีกมาก ที่เป็นเรื่องของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดเป็นข้อสันนิษฐานเรื่องศิลปะ รวมทั้งทัศนคติต่าง ๆ ที่มีต่อข้อสันนิษฐาน

ผลงานที่สำคัญ ๆ ในวิจิตรศิลป์ที่เกี่ยวกับ ภาพเขียนประติมากรรมและสถาปัตยกรรม ของ ลีโอนาร์โด ดา วินชี อัลเปอร์ตติ ได้เก็บรวบรวมบันทึกที่กว้างที่สุด ซึ่งรวมเอาทั้งเรื่องภาพเขียนของ ลีโอนาร์โด ดา วินชี การฟื้นฟูตำราต่าง ๆ ในเรขาคณิต รวมทั้งการเขียนภาพที่ได้สัดส่วน และเรื่องสัดส่วนต่าง ๆ ของมนุษย์ โดยอัลเบิร์ต ดูเรอร์ เหล่านี้ ล้วนเป็น เรื่องของความพยายามอย่างเอาจริงเอาจังของศิลปินที่แสดงผลงานศิลปะออกมาอย่างเป็นอิสระ คือทำให้แยกงานศิลปะออกจากงานช่างฝีมือ หรืออาชีพช่างอื่น ๆ

ผลงานเขียนที่สำคัญ ๆ ในปรัชญาศิลปะยุคฟื้นฟู (Renaissance) คืองานของ Leone Ebreo

และ Leonardo da Vinci ซึ่งได้แสดงทรรศนะต่าง ๆ ในปรัชญาและศิลปะที่สืบมาจากการคาดคะเนความจริงในสมัยคลาสสิกนั่นเอง Leone Ebreo นิยมลัทธิเพลโตใหม่ และพร้อมกันนั้น ก็เป็นนักคิดที่ได้รับอิทธิพลของเทววิทยาตามพระคัมภีร์เก่าอย่างลึกซึ้ง ส่วน ดา วินจิ ก็ย้อนกลับไปหาปรัชญาเหตุผลนิยมก่อนโซเครตีส ซึ่งได้สะท้อนผลการคาดคะเนออกมา ผลงานของท่านทั้งสองนี้มีส่วนแสดงเหตุผลที่นักปรัชญาและนักอักษรศาสตร์ทั้งหลายได้แสดงความหมายถึงแหล่งกำเนิดศิลปะ แต่ก็มีทรรศนะที่แตกต่างกันมากในการแสวงหาพื้นฐานเพื่อการสร้างสรรค์งานศิลปะดา วินจิ ไม่เห็นด้วย กับผลงานเขียนมากมายของสมัย Renaissance ที่เปรียบเทียบพระเจ้ากับมนุษย์ในขอบเขตการสร้างสรรค์ เขามั่นใจว่า เทวศาสตร์ เป็นศาสตร์แห่งการวาดภาพ คือเป็นการแปลสภาพจิตใจของจิตรกร ออกมาเป็นความเหมือนของพระจิตที่ศักดิ์สิทธิ์ (พระเจ้า) ในเรื่องนี้ มีข้อสังเกตว่าดา วินจิ เห็นเป็นหน้าที่ที่แตกต่างกันในมโนภาพเกี่ยวกับเทพเจ้าที่รวมอยู่ในปรัชญาต่าง ๆ ของกลุ่มเพลโตใหม่ Ebreo อธิบายอภิปรัชญาของนักนิยมเพลโต เกี่ยวกับมโนภาพในพระเจ้าในฐานะพระผู้สร้าง และในฐานะโลกสถาปนิก (Demiurgos) ทั้ง Ebreo และดา วินจิ แสดงตนเองเพื่อป้องกันการแปลความหมายศิลปะว่าเป็นเทคนิค และศิลปินว่าเป็นช่างฝีมือ แม้ว่าศัพท์อภิปรัชญาต่าง ๆ ที่ใช้มโนภาพของ Ebreo มุ่งความสนใจไปหาแบบแห่งความคิดสากล (Ideas) ของเพลโต ในขณะที่มโนคติเกี่ยวกับศิลปินอิสระของ ดา วินจิ อาศัยการแปลความหมายงานศิลปะทั้งหมดตามศัพท์คณิตศาสตร์และแปลความหมายของช่างฝีมือ (Craftsman) ตามศัพท์จินตภาพและเทคนิคต่าง ๆ

โดยปกติถือว่า ดา วินจิ เป็นหนึ่งในบรรดานักปราชญ์ผู้ประเสริฐ มิใช่เฉพาะในยุค Renaissance เท่านั้น แต่เป็นปราชญ์ตลอดกาล เป็นจิตรกรผู้ทรงอำนาจล้ำเลิศ คือเป็นนักคิดในการประดิษฐ์เหนือสามัญมนุษย์ คือเป็นวิศวกรในโครงการต่าง ๆ เขาได้รับความนับถืออย่างกว้างขวางเป็นบุรุษแห่งยุคฟื้นฟู เป็นรูปภาพที่สำคัญมากในศิลปะ อิตาเลียน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เมื่อเขาจากอิตาลีไปอยู่ในราชสำนักฝรั่งเศสในปี 1514 นั้น การฟื้นฟูก็ติดตามตัวเขาไปยังฝรั่งเศสด้วย

เป็นเรื่องที่สนใจเกี่ยวกับการคาดคะเนความจริงในศิลปะของ Ebreo ที่ว่า แบบแห่งความคิดสากล (Ideas) ปรากฏขึ้นในโลกของความเปลี่ยนแปลง เหมือนกับความคิดของสปิโนซ่าที่มีการคาดคะเนไปรวมศูนย์อยู่ที่พระเจ้า ฉะนั้น Ebreo คัดค้านพื้นฐานของมโนภาพแบบเพลโตในเรื่องนายช่างผู้สร้างโลก กับเรื่องพระเจ้าผู้ทรงสร้าง Ebreo เชื่อว่าสภาวะแห่งการสร้างสรรค์หรือการก่อกำเนิดถูกแปลความหมายไปตามเหตุผลของเพลโต

เราได้ความเข้าใจถึงสภาวะแห่งการสร้างสรรค์และภาวะก่อกำเนิดแล้ว หากหันกลับไปหาการคาดคะเนของพวกสกอลาสติกเรื่องผู้กระทำการก็จะเห็นว่า โทมัส มาร์แตง ให้เหตุผลเรื่องศิลปะและความงามว่า ศิลปินก็อยู่ในขอบข่ายของการสร้าง และอยู่ในเงื่อนไขที่น่าแปลก และเอื้ออารีต่อทุกจินตภาพตามเงื่อนไขของมนุษย์ในโลก อันเป็นที่เขาเปลื้องตนเอง ระหว่างกายกับจิตใจ ที่มาร์แตง เชื่อเช่นนั้น เพราะเห็นว่าผลผลิตแห่งความงาม เป็นของพระเจ้าเพียงผู้เดียวเท่านั้น ปัญหาเรื่องการคาดคะเนของกลุ่มเพลโต ได้มีการวิเคราะห์อย่างชัดเจนในศตวรรษที่ 11 โดย St. Anselm ที่ถ้ามองถึงความหมายว่า อะไรกันแน่ที่สิ่งต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้น อันจะกล่าวได้ว่าไม่มีสิ่งใดมาก่อนการสร้างสรรค์ของมัน และได้ตอบปัญหาที่ว่า ไม่มีสิ่งใด ๆ ที่ใคร ๆ สร้างขึ้นโดยปราศจากจะมีตัวอย่างอยู่ในจิตของผู้แทนในการสร้างเหมือนกับที่มันเป็น หรือเป็นเหมือนแบบบางแบบ หรือความเหมือนหรือกฎตายตัว สรุปว่า มีหลักฐานปรากฏอยู่ที่ว่า ก่อนที่โลกจะถูกสร้างขึ้นนั้นมันก็อยู่ในความคิดของธรรมชาติที่สูงสุด แต่จะเป็นธรรมชาติชนิดไหนอย่างไร มันควรจะเป็นอะไรแน่ แต่ก็มิใช่เปรียบเทียบอยู่ระหว่างการสร้างของพระเจ้ากับการสร้างของมนุษย์ ก่อนที่จะมาถึงการสร้างสรรค์สิ่งใด ๆ โดยการใช้งานอาชีพของตน มนุษย์ก็เช่นกัน การแสดงออกในอันดับแรกก็ด้วยมโนภาพตัวเอง แต่ Anselm ก็เชื่อว่ามิใช่เปรียบเทียบที่ไม่สมบูรณ์ คือการสร้างของพระเจ้าเป็นสิ่งที่เกินวิสัยสามารถของสามัญมนุษย์ ในขณะที่ช่างฝีมือจะต้องเรียนรู้ประสบการณ์เอาจากวัตถุภายนอกตัวเขาเอง และเรียกร้องต้องการวัตถุเพื่อสิ่งที่เขาจะสร้าง

Pico Merandola เห็นว่า พระเจ้าไม่เพียงแต่ทรงเป็นพระบิดาเท่านั้น แต่ยังทรงเป็นโลกสถาปนิกผู้ประเสริฐอีกด้วย แม้ Philo เอง ก็เคยแสดงทรรศนะนี้มาแล้วว่า พระเจ้าทรงเป็นพระผู้สร้างบ้านแห่งจักรวาล ทรงสร้างวัดศักดิ์สิทธิ์ที่สุดของเทพหัวหน้าขององค์ผู้ทรงเป็นนายช่างผู้ปรารถนาดีว่า จะมีบุคคลบางคนพิจารณาไตร่ตรอง แผนงานสร้างอันยิ่งใหญ่ เพื่อวัดความงามในแผนงาน และเพื่อประหลาดใจในความกว้างใหญ่ไพศาลของแผนงานนั้น ทรรศนะเหล่านี้มีข้อสังเกตว่า จักรวาลตามทรรศนะของ Pico เป็นความคิดของเพลโตโดยอาศัยมโนคติเป็น เฮบรูคริสเตียนนั่นเอง เมื่อสิ่งอื่นทุกสิ่งถูกกระทำ ในที่สุดพระองค์ก็ได้ทรงคิดเกี่ยวกับการสร้างของมนุษย์ จะไม่มีแบบแห่งการสร้างของพระองค์ ในระหว่างแบบที่มนุษย์สามารถกำหนดเป็นผลใหม่ ๆ ขึ้นได้ เพราะเหตุนี้เอง มนุษย์จึงเป็นหนึ่งเดียว (Unique) อย่างชัดเจน เขาจึงไม่มีลำดับชั้นที่มีอยู่ก่อน ดังที่แบบแห่งความคิดสากล มีอยู่ก่อนแบบเฉพาะแบบอื่น ๆ ในบรรดาช่างอาชีพที่ดีที่สุดกำหนดว่า สัตว์โลกที่พระองค์ทรงเป็นผู้สามารถที่จะไม่ประทานสิ่งใด ๆ ที่เหมาะสมแก่ตัวเขาเอง

ควรจะมีการผสมผสานความมีอยู่ของสิ่งใดก็ตามที่ได้เป็นอยู่พิเศษต่อสัตว์ที่แตกต่างกันแต่ละชนิด ในเรื่องนี้ ได้มีการอ้างถึงภาวะหนึ่งเดียว Uniqueness ของมนุษย์ ผู้เป็นตัวการที่เหล่านักเขียนเรียงความ ในศตวรรษที่ 18 ยึดถือ เพื่ออธิบาย พระเจ้ากับมนุษย์ ในวิธีการเหล่านี้ แม้กลุ่มเพลโตใหม่ก็ยอมรับด้วย เช่น ทรรศนะของ Ficino ที่เรารู้และอาจรู้สิ่งสวยงามที่อาจมองเห็นได้แบบโลก ๆ ก็เพราะเรามีการกำหนดพิจารณาในจิต (innate notion) ของแบบแห่งความงามสากลที่ไม่อาจมองเห็นได้ ต่อขีดขั้นที่สิ่งสวยงามเฉพาะสิ่ง ลงรอยกันกับแบบสากลของความงาม สำหรับขีดขั้นนั้น วัตถุเป็นสิ่งสวยงาม วัตถุแห่งประสาทสัมผัสถูกอ้างไปถึงกฎในเหตุผลภายในของเรา โดยอาศัยวิธีที่แบบที่เรามีประสบการณ์มัน

ปรัชญาศิลปะแบบเพลโตใหม่นั้น เป็นแบบนามธรรม ซึ่งเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ของแบบแห่งความงามสากล กับสรรพวัตถุที่สวยงามต่าง ๆ เป็นเรื่องการเปรียบเทียบกันระหว่างการคาดคะเนความจริง กับการค้นหาเหตุผลทางประจักษ์อย่างกว้างขวาง แต่ก็ก็เป็นความจริงที่เดียวว่าญาณทรรศนะที่แหลมคมเฉพาะโอกาสนั้น ได้ส่องประกายแสงมากกว่า การคาดคะเนความจริงทางอภิปรัชญาในเรื่องปรัชญาความรัก ของ Leone ได้เสนอคำตอบปัญหาเกี่ยวกับกำเนิดของสิ่งสวยงามไว้ โดยให้เหตุผลว่า ความงามของสิ่งต่าง ๆ โดยธรรมชาตินั้น มาจากแบบ (Forms) โดยธรรมชาติเช่นกัน ซึ่งเหตุผลนี้เองได้นำไปสู่ข้อวินิจฉัยได้ว่า แบบเป็นสิ่งสวยงามที่สุด โดยปราศจากรูปร่างตัวตน ในขณะที่รูปร่างตัวตนเป็นสิ่งอัปลักษณ์ที่สุด โดยปราศจากแบบ (form) นอกจากเรื่องความคิดนามธรรมแล้วยังมีหลักฐานปรากฏในการแสดงเหตุผลอีกว่ายังมีสิ่งต่าง ๆ อีกมากที่มีใช้สิ่งสวยงามและสิ่งอัปลักษณ์ โดยอธิบายความว่า รูปแบบเทียม มาจากจิตของผู้สร้างที่เป็นมนุษย์ได้อย่างไร ในสิ่งมีอยู่เดิม พร้อมกับความสมบูรณ์และความงามที่ยิ่งใหญ่กว่าในวัตถุนั้น ที่ถูกออกแบบไว้อย่างสวยงาม เรื่องนี้ดูเป็นความขัดแย้งในเหตุผลอย่างทีกล่าวว่าเป็นแบบแห่งความงามสากลจะเป็นที่มาหรือสร้างแบบแห่งความงามไม่สากลได้อย่างไร ถ้าแบบแห่งความงามสากลเป็นที่มาของแบบแห่งความงามไม่สากลแล้วแบบแห่งความงามไม่สากล จะไม่เป็นแบบแห่งความงามสากลได้อย่างไร เป็นต้น Leone ก็อยู่ข้อเท็จจริงนี้ด้วย คือในการให้เหตุผลความดีเลิศกว่าของแบบเหนือสสารที่ถูกกำหนดรูปแบบ เพราะความงามที่แท้จริงกับความงามเทียม อันแรก ก็คือความรู้และศิลปะที่มีอยู่ก่อนในจิตของช่างฝีมือนั้น

นี่เป็นข้อเสนอแนะปัญหาเปรียบเทียบธรรม ต่อองค์พระเจ้า พระผู้ทรงสร้างเหนือประสบการณ์สร้างของสามัญมนุษย์ พระองค์มิใช่สิ่งสวยงามโดยการมีส่วนร่วม เหมือนกับสัตว์โลก

ทั้งหลายของพระองค์ แต่ทรงเป็นผู้สร้างความงามพระองค์แรก พระองค์ทรงสร้างจักรวาลโดยอาศัยสื่อแห่งความรัก ในประเด็นนี้ Ebreo อ่างพรรณนาของเพลโตว่า จุดหมายของความรักตามที่เพลโตกล่าว คือ การเกิดในสิ่งสวยงาม ความแตกต่างในพรรณานี้ ได้ถูกทอดสะพานข้ามไปได้เพราะวิญญานของเราถูกกำหนดรูปขึ้นในจินตภาพของความงามสูงสุด โดยธรรมชาติของจินตภาพนั่นเอง ได้ปรารถนาที่จะกลับไปหาแหล่งกำเนิดอันประเสริฐของตนอีก และในทำนองเดียวกันความงามที่แท้จริง กับความงามเทียมอันแรก คือความรู้และศิลปะที่มีอยู่ก่อนในจิตใจของนายช่างฝีมือ (craftsman) ส่วนนายช่างผู้เป็นนายก็คือพระเจ้า ผู้ทรงทำให้สิ่งที่ทรงสร้างขึ้นแล้วทุกสิ่งสมบูรณ์ โดยเหตุนี้พระเจ้าจึงไม่ทรงเป็นเพียงพระเจ้าผู้สร้างเท่านั้น แต่ยังทรงเป็นนายช่างอีกด้วย (Craftsman) จักรวาลนั้นเป็นมหภาพ ส่วนมนุษย์เป็นอนุภาพ ความงามทางวัตถุธรรม เป็นเพียงจินตภาพของความงามทางจิตวิญญานและความรักของความงามนั่นเองที่ทำให้ผู้ถูกดูหลงไหล แต่ก็ไม่แน่ใจว่า Ebreo รวมเอา "การสร้าง" ตามความหมายของการก่อกำเนิดด้วยความรัก กับ "การสร้าง" ตามฝีมือช่าง แต่ก็ได้อธิบายความงามตามธรรมชาติ กับความงามของศิลปกรรม รูปร่างที่เป็นกายวัตถุตามธรรมชาติได้มาจากวิญญานที่ปราศจากรูปร่างและเจตจำนงของโลก และรูปแบบต่าง ๆ ที่เทียมก็มาจากจิตของผู้สร้างที่เป็นมนุษย์ สิ่งสวยงามในจิตของศิลปิน ในสภาพที่เป็นแบบ (ความคิด - idea) อันเดียวของงานศิลปะ เป็นสิ่งสวยงามมากกว่าหากไม่ชัดเจนด้วยรูปวัตถุ ความงามของแบบสวยกว่าสิ่งที่ถูกออกแบบ นี่เป็นประเด็นที่โพลตินุสได้ยึดถืออยู่ก่อนแล้ว

นอกจากประเด็นนี้ ควรจะได้พิจารณาถึงศิลปะที่ประเสริฐ เพราะเป็นสิ่งแรกที่ศิลปะสร้างและเป็นความเลิศกว่าเทคนิคในการสร้าง แต่ก็สอนให้ยึดถือทั้งเพื่อการสร้างของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และการสร้างของฝีมือมนุษย์ ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า พระเจ้าเป็นทั้งผู้ก่อกำเนิดและผู้สร้างสรรพสิ่ง และการแพร่ขยายไปแห่งพลังอำนาจของพระองค์ แสดงให้ปรากฏจากภาวะนิรันดร์ของพระเจ้าทั้งสิ้น แม้พรรณานี้จะสนับสนุนเหตุผลของเพลโต แม้มโนภาพพื้นฐานของการสร้างก็มาจากหลักพระคัมภีร์เก่าทั้งสิ้น เมื่อมนุษย์แสดงนัยสำคัญของการจินตนาการ ก็เป็นสิ่งเป็นไปได้สำหรับนักปรัชญาศิลปะที่จะแก้ปัญหาของ Ebreo คือ การรวมเอาการก่อกำเนิดของศิลปะกับความฉลาดเฉียบแหลมทางปัญญาของศิลปะเข้ามาไว้ด้วยกัน ในปรัชญาความรักของ Ebreo มนุษย์ปรากฏออกมาทั้งเหมือนผู้สร้าง และเหมือนเป็นโลกสถาปนิก (Demiurge) แต่มโนภาพทั้งสองชนิดนี้ไม่อาจประสานลงรอยกันได้ มนุษย์จึงยังคงเป็นช่างฝีมืออยู่ตามเดิมในหลักการนี้เอง Ebreo แสดงความหมายที่แน่นอน ที่เกี่ยวกับเหตุผลที่ แตกต่างกันในการตัดสิน

ผลงานศิลปะ และความงามที่ตัดสินสิ่งประดิษฐ์ (สิ่งเทียม) ข้อเปรียบเทียบผลผลิตของความงาม ด้วยความรักกับผลผลิตของสิ่งที่งามด้วยฝีมือช่าง เป็นเพียงการแสดงเหตุผลบนพื้นฐานของบุริมสิทธิ์ ของความคิดต่าง ๆ ในจิตของศิลปิน

มีข้อเสนอเพื่อแสดงเหตุผลที่เกี่ยวกับความหมายทางเทคนิค โดยที่วัตถุต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นเป็นสิ่งเทียม สิ่งที่น่าพิจารณาในที่นี้ก็คือ มีปรัชญาศิลปะและความงามอยู่สองลักษณะ ซึ่งมิได้เปิดให้เพื่อการวิเคราะห์ความหมายทางเหตุผล คือ

1. ทรรศนะที่ได้รับมาจากลัทธิครอบงำของศาสนาประเภทวิวรรณ์ว่า พระเจ้าทรงสร้างจักรวาลด้วยอุตรภาววิสัย

2. ทรรศนะที่ว่า ความรักในสติปัญญาที่สร้างขึ้น คือความเจริญเติบโตขึ้นจากเหตุผลทางปัญญาอันแรก เป็นเรื่องของสิ่งสวยงามทางจิตที่มีต่อปัญญาในผลรวมสุดท้ายและสมบูรณ์พร้อมกับตัวมันเอง เพราะจิตใจไม่อาจเข้าใจได้ว่า ความงามของสิ่งที่น่ารักที่สวยงามนั้น สำคัญอย่างไร

สำหรับ เลียวนาร์โดดา วินจิ ถือว่าเป็นเสมือนบุรุษแห่งความกล้าหาญอย่างราชา พร้อมด้วยความอดทนอย่างสุภาพ ผู้มีพรสวรรค์แห่งบุคคลผู้สามารถ และมีความสามารถพิเศษที่หาได้ยากยิ่ง เรื่องทุกเรื่องที่เขาได้เบนความสนใจด้วยความยากลำบาก แต่เขาก็แสดงตนเองเป็นนายเหนือความทุกข์ยากนั้นได้อย่างสมบูรณ์ ดา วินจิ แสดงเหตุผลในการประดิษฐ์ต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างสรรค์ชนิดที่เหนือปกติธรรมดาในขอบข่ายที่แตกต่างกัน เช่น การสงคราม วิศวกร ชาราศาสตร์ กายวิภาควิทยา และคณิตศาสตร์ เป็นต้น กล่าวกันว่า ดา วินจิ ได้เปลี่ยนแปลงแบบ (Style) ที่ยึดตายด้วยเหตุผล ในปลายศตวรรษที่ 15 ทำให้ศิลปะยุโรปฟื้นฟูขึ้นด้วยคุณสมบัติแห่งจิตวิญญาณที่ลึกซึ้ง คำว่า “ความสามารถพิเศษ” ได้มีการนำมาวิเคราะห์เหตุผลกันอย่างกว้างขวาง

ที่จริงแล้ว เป็นเรื่องผิดธรรมดาที่จะเข้าใจถึงสิ่งที่คนต่าง ๆ พุด รวมทั้งการตัดสินคุณค่าของตนที่มีต่อ ดา วินจิ ประเด็นหลักก็คือว่า ดา วินจิ เป็นคนแรกที่แสดงความคิดไว้ชัดเจนในความสามารถของมนุษย์ โดยยืนยันว่า มนุษย์มิได้มีพลังอำนาจที่จะสร้างสรรค์สิ่งธรรมชาติใด ๆ ได้ นอกจากสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เหมือนกับตัวเขาเอง คือการสร้าง (ก่อกำเนิด) ลูก ๆ ของเขานั้นเอง ทฤษฎีศิลปะของเขาจึงไม่อยู่บนพื้นฐานปรัชญาว่าด้วยแบบของเพลโต มิใช่ถูกขับออกมาจากทฤษฎีแห่งความงามที่มีกำเนิดมาด้วยความรักทั้งมิได้มีรากฐานอยู่บน “การติดต่อประสานกับองค์พระเจ้าด้วยความงาม เขาเชื่อว่าไม่มีความแน่นอนตายตัวเลยว่า เราไม่อาจรับเอา

ศาสตร์ต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์ใด ๆ ทั้งไม่อาจรับเอาศาสตร์ทั้งหลายที่มีรากฐานอยู่บนศาสตร์ต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์นั้นด้วย

อนึ่ง เราอาจเริ่มต้นที่ดีที่สุด ด้วยข้อความทั่ว ๆ ไปที่เกี่ยวข้องกับศัพท์ “ศิลปะ” “มโนภาพ” “การจินตนาการ” และ “การลอกเลียนแบบ” ที่ปรากฏอยู่ในผลงานต่าง ๆ ของ เลียว นาร์โด ดา วินจิ เขาชอบที่จะยอมรับเหตุผลในศิลปะตามความหมายสามัญ มากกว่าการจินตนาการ และยึดถือการแปลความหมายของศิลปะที่เคร่งครัด มากกว่าการลอกเลียนแบบ ภาพเขียน คือ ผู้ลอกเลียนแบบโดด ๆ ของงานต่าง ๆ เกี่ยวกับธรรมชาติที่มองเห็นได้ หลักการเขียนภาพที่แท้จริง และเป็นวิทยาศาสตร์ เป็นที่เข้าใจชัดเจนด้วยจิตโดด ๆ มิใช่ด้วยการวางเงื่อนไขในการร่วมด้วยการใช้กำลัง ยิ่งกว่านั้น เขายังได้แสดงให้เห็นผลสะท้อนของเพลโตใหม่ด้วย โดยถือว่าอะไรก็ตามที่มีอยู่ในจักรวาลเป็นสิ่งที่จิตกรมีอยู่ในจิตของเขาเป็นอันดับแรก แล้วก็อยู่ในมือทั้งสองของเขา เป็นเรื่องควรพิจารณาว่าศิลปินเป็นบุคคลที่มีอิสระเสรีมากกว่าใคร ๆ ในโลก มิใช่เพียงเพราะเขามีสิ่งที่ต้องการอันมิใช่ความสมบูรณ์เป็นคู่มืออยู่ในจิตเท่านั้น แต่เป็นเพราะเขาสามารถแสดงสิ่งประหลาดมหัศจรรย์ ทั้งที่เลวทรามต่ำช้า และน่าเกลียดน่ากลัว ได้ด้วย ในขณะที่ ดา วินจิ แสดงอยู่ในร่างของคนที่ถูกแขวนคอ ซึ่งก็เป็นเรื่องจริง เพราะภาพเขียนเป็นการแสดงออกในผลงานธรรมชาติในศาสตร์แห่งการลอกเลียนแบบ ซึ่งขจัดสิ่งที่ถูกลอกเลียนแบบแล้วให้อยู่ภายนอกยังถูกต้องด้วยการประสานกลมกลืน และเป็นสิ่งหนึ่งที่มีมือทั้งสองออกแบบสิ่งที่มีอยู่ในจินตนาการนั้นด้วย

ประเด็นปัญหาที่เด่น ๆ เป็นปัญหาว่าด้วยการสืบเนื่องกันของศาสตร์กับศิลปะ คือ มโนภาพทางปรัชญา หรือศาสตร์ หรือศิลปะของ ดา วินจิ เป็นเรื่องยากที่จะแยกกันให้ชัดเจน โดยพื้นฐานก็คือ การฟื้นฟูลัทธิมนุษยธรรมชาตินิยม ก่อนโซเครตีส การพิจารณาปัญหาอย่างใกล้ชิดจะเห็นได้ว่าปรัชญาของ ดา วินจิ แตกต่างจากพื้นฐานเดิมของกรีกโดยย้ำเรื่องกาละ แต่ไม่ลงความเห็นต่อกฎแห่งความจำเป็นของธรรมชาติ แต่ปัญหานี้ก็อยู่ในคำอธิบายความเรื่องธรรมชาติ ซึ่งจะเกี่ยวโยงไปถึงข้อสันนิษฐานในเรื่องภาวะการก่อกำเนิด และทัศนคติต่อปัญหานี้ จะนำเข้าไปสู่สำนักปรมาณูนิยมโบราณซึ่ง ลิวซีปัส (Leucippus) แสดงว่า ไม่มีสิ่งใดปรากฏขึ้นโดยบังเอิญ (ตามบุญตามกรรม) แต่ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีปรากฏขึ้นเพื่อเหตุผลและด้วยความจำเป็น ผลสะท้อนของความคิดนี้คือ ภาวะจำเป็นนี้เองเป็นอำนาจชี้ขาด และเป็นตัวชี้หน้าของธรรมชาติ ของ ดา วินจิ ภาวะจำเป็นนั้นเองเป็นหัวใจ (Theme) และเป็นนักประดิษฐ์ของธรรมชาติ คือ เป็นตัวเหนี่ยวรั้ง

เป็นกฎและเป็นแก่นตัวเคลื่อนไหวตัวแรก ถูกล้อมไว้ด้วยคำศัพท์เดียวกันนั่นเองที่ว่า คุณจะ
ไม่เชื่อเลยว่า จะมีพลังใด ๆ ที่จะล้มเหลวไปด้วยระเบียบหรือคุณภาพของผลที่จำเป็น ในเรื่อง
ความกวดขันของลัทธิปรมาณูนิยมโบราณนั้น ทำให้ดา วินจิ ยึดติดในอุดมการณ์ทางคณิตศาสตร์
โบราณของสำนักไพธาโกรเรียน ที่ว่า ไม่มีการทดสอบของมนุษย์ใด ๆ ที่สามารถจะเรียกได้ว่า
เป็นวิทยาศาสตร์ที่แท้จริง โดยปราศจากการผ่านการทดสอบทางคณิตศาสตร์เสียก่อน นี่คือหมายความว่า
จะไม่มีภาวะที่แน่นอนมั่นคงในวิทยาศาสตร์เลย ในเมื่อศาสตร์หนึ่งในบรรดาศาสตร์ทั้งหลาย
ทางคณิตศาสตร์ที่ไม่อาจนำมาประยุกต์ได้

การรับเอาหลักการว่าด้วยภาวะจำเป็น และมโนคติแห่งความเคร่งครัดทางคณิตศาสตร์นั้น
มิได้หมายความว่า มนุษย์จะเข้าใจชัดเรื่องธรรมชาติได้ทั้งหมดตลอดนิรันดร์ เพราะธรรมชาติ
เต็มไปด้วยสาเหตุต่าง ๆ อันไม่จำกัด และไม่เคยปรากฏขึ้นในประสบการณ์เลย แต่กระนั้นก็ตาม
ได้นำสิ่งที่แตกต่างกันออกมา นี้เองเป็นจุดสำคัญอย่างแรงมากในความเข้าใจของ ดา วินจิ ที่เห็น
ด้วยกับ อนุชโกริสว่า “ทุกสิ่งก่อกำเนิดมาจากทุกสิ่งและทุกสิ่งก็กลายเป็นทุกสิ่ง และทุกสิ่ง
อาจถูกกลับไปเป็นสิ่งอื่นทุกสิ่งได้ด้วย เพราะสิ่งที่อยู่ในธาตุประกอบทั้งหลายนั้น ก็เป็นสิ่งที่ถูก
ประกอบขึ้นด้วยธาตุทั้งหลายอื่น ๆ ด้วย”

แต่โดยข้อเท็จจริงแล้ว ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างธาตุกับส่วนประกอบของธาตุ นี้เรา
กำลังมุ่งไปหาทฤษฎีที่ว่าด้วยการก่อกำเนิดเดิมก่อนอื่นทั้งหมด เราจะต้องแยกกันให้ออกระหว่าง
ข้อสรุปต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์กับเหตุการณ์ต่าง ๆ ของโลก หากทำได้ เรื่องที่เกิดขึ้นสำหรับ
พวกปรมาณูนิยม เพราะปรมาณูกับส่วนประกอบผสมที่ถูกแบ่งแยกกันออกก็ไม่เกิดขึ้น หนึ่ง
สิ่งทั้งหลายคือ ระดับส่วนย่อยทั้งหลายกับส่วนรวมยอด (the whole)

ดา วินจิ เชื่อว่า กาละไม่อาจลดขณะของความหยุดนิ่งได้ คือ กาละเป็นสิ่งแบ่งแยกไม่
ได้นั่นเอง ในขณะที่ธาตุยังคงเป็นธาตุ กำลังอำนาจยังคงเป็นกำลังอำนาจอยู่ กาละจึงไม่อาจลดลง
ไปเป็นความไม่มีอะไรได้ กาละก็ยังคงมีกาละและมีการเคลื่อนย้ายไป เราอยู่ในโลกซึ่งพฤติกรรม
ทุกอย่างเป็นเหตุการณ์อันมีความเคลื่อนไหวเป็นสาเหตุ การเคลื่อนไหวไปมาเป็นสาเหตุของชีวิต
นี่เป็นความชุ่มชื้นที่มีชีวิตชีวาของจักรกลของโลกนี่คือหลักคำสอนของ เฮราคลิตัสที่ว่า ทุกสิ่ง
ทุกอย่างไหลไปนั้นเป็นกฎแห่งภาวะจำเป็นในโลก ซึ่งไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ ในกฎธรรมชาติ ในกรณี
เช่นนี้หากเราพยายามค้นพบและแสดงให้เห็นว่า ช่องว่างระหว่างธาตุกับส่วนประกอบผสมถูก
ทอดเป็นสะพานเชื่อมต่อกันได้ กฎแห่งภาวะจำเป็นก็จะสิ้นสุดลง

ดา วินจิ สามารถยืนยันเหตุผลด้วยตัวเองว่า ภาวะจำเป็น (Necessity) คือผู้ประดิษฐ์ของธรรมชาติมิใช่ผู้สร้างของมัน และมนุษย์นั่นเองเป็นจักรวาลย่อยของมหาจักรวาลตามแบบเหตุผลนิยม มากกว่าผู้สร้าง ซึ่งได้สร้างขึ้นในจินตภาพของพระเจ้า ลัทธิเหตุผลนิยมได้กำเนิดลักษณะเฉพาะตัวของ ดา วินจิ ในปัญหาเรื่อง ความรู้ นั่นคือทฤษฎีว่าด้วยสัญชาตญาณ (perception) ตามธรรมชาติของเขา โดยที่แสดงเหตุผลไว้ว่า สำหรับเขาเองแล้ว ดูเหมือนว่าวิทยาศาสตร์ทั้งหมดเป็นสิ่งไร้สาระ และเต็มไปด้วยข้อผิดพลาดต่าง ๆ อันไม่อาจก่อให้เกิดประสบการณ์หรือเป็นแม่แบบแห่งความมั่นคงทุกอย่างได้ นั่นคือ ไม่อาจทดสอบได้ด้วยประสบการณ์เพราะมันไม่อยู่ในจุดเริ่มต้น ท่ามกลางและในที่สุดโดยทางประสาทสัมผัสใด ๆ ทั้งสิ้น การจินตนาการเป็นส่วนย่อยต่อสัญชาตญาณแห่งผัสสะโดยตรง การจินตนาการต้องเป็นความจริงเหมือนกระจกเงาเป็นจริงต่อตัวจริง ฉะนั้น ทั้งไม่อาจมองเห็นความงามเช่นนั้นเสมือนกับที่เห็นด้วยนัยน์ตาได้ เขาเชื่อว่าประสบการณ์ ตามที่ผู้แปลความหมายระหว่างธรรมชาติที่เป็นรูปวัตถุกับเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ได้สอนถึงว่าธรรมชาตินั้นแสดงพฤติกรรมระหว่างสัตว์โลกผู้ต้องตายอย่างไร ประเด็นที่กฎแห่งการยืนยันยึดถือ เช่นว่า ธรรมชาติถูกบีบบังคับโดยภาวะจำเป็นไม่อาจแสดงพฤติกรรมเพราะเหตุนั้นได้มากกว่าเหตุผลซึ่งเป็นหางเสือของมัน ต้องการมันให้แสดงพฤติกรรม

ดา วินจิ เชื่อว่า ธรรมชาติคือพลังอำนาจแห่งจิตวิญญาณ ซึ่งถือว่าเป็นกำลังอำนาจอย่างหนึ่ง และได้ย้าถึงหน้าที่ของธาตุน้ำที่ถือว่าเป็นเสมือนตัวแรงขับของธรรมชาติ และความขยันที่เต็มไปด้วยชีวิตชีวาของเครื่องจักรกลของโลกที่เคลื่อนไหวไปด้วยความร้อนตามธรรมชาติของน้ำเอง วรรณคดีเช่นนี้ก็ตรงกับโลกแห่งความเปลี่ยนแปลงของเฮราคลิตีสอันเป็นโลกแห่งกระแสและกระบวนการกลายเป็น จุดหัวเลี้ยวหัวต่อนี้เองที่ทำให้กำลังงานที่เต็มเปี่ยมด้วยทฤษฎีว่าด้วยจักรกลนิยม มีการถ่ายทอดมาถึงเราในปัจจุบัน พฤติกรรมทุกชนิดมีสาเหตุมาจากอารมณ์สะเทือนใจและกระบวนการเคลื่อนไหวก็เป็นสาเหตุของชีวิต ใช่แต่เท่านั้น ดา วินจิ ยังได้อธิบายมนุษย์ตามความหมายของทฤษฎีเหตุผลนิยมโบราณในเรื่องอนุภาพและมหภาพไว้ด้วย มนุษย์ตามที่พวกนักเหตุผลนิยมโบราณยอมรับนั้นเป็นเหมือนโลกย่อย ๆ และ ดา วินจิ ก็เห็นด้วยที่ว่า มนุษย์ประกอบขึ้นด้วยธาตุทั้ง สี่ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ร่างกายของมนุษย์ก็เหมือนกับเนื้อตัวของโลก และในขณะที่มนุษย์มีอยู่ในชิ้นส่วนแห่งกระดูกต่าง ๆ ของเขา มีการสนับสนุนคำจูนพร้อมด้วยรูปกรอบงานแห่งเนื้อหนังของเขา โลกสสารวัตถุนั้นก็มักอันเห็นต่าง ๆ ของมันเอง สนับสนุนอัมชูนขึ้นของแผ่นดิน

พวกนักปราชญ์นิยม ใต้ให้ข้อสังเกตถึงขอบเขตและคิดถึงปัญหาเรื่องเสรีภาพและความ เป็นต้นกำเนิดให้แก่ศิษย์ของตน แต่ตรงกันข้าม พวกเขาสามารถเพียงแต่แนะนำให้น้อมเอียงไปหาปราชญ์ เพื่อรับรู้การขยายตัวของกระบวนการเท่าที่จะรายงานให้เราทราบถึงวัตถุที่ประกอบกันขึ้น และอาจรู้สึกสัมผัสได้เท่าที่ปรากฏมี คือเปรียบเทียบกับปราชญ์ที่ไม่อาจรับรู้ได้ว่าเป็นอย่างไร อนึ่ง คนเป็นจำนวนมากอาจแสดงเสรีภาพแห่งเจตจำนง โดยการเปลี่ยนแปลงไปของอตอมในการคิดช่วยเหลือ แต่ก็มีหลักปรากฏอยู่ว่า การเคลื่อนตัวของอตอมในโอกาสเช่นนั้น ได้ทำลายภาวะจำเป็น โดยที่เป็นหลักแห่งคำสอนรวมของลัทธิปราชญ์นิยม ที่ได้สนับสนุนในฐานะที่เป็นแบบของนักปรัชญาว่าด้วยธรรมชาติแบบคลาสสิกอยู่อย่างเหนียวแน่น ซึ่ง ดา วินจิ ไม่อาจลงความเห็นด้วยกับความไม่ลงรอยกันในทฤษฎี เช่นนั้นได้

มีความสำคัญในการพิจารณาประสาณทฤษฎีที่ Lucritius รับเอาทฤษฎีปราชญ์นิยมของกรีก อันเป็นผลการวิจารณ์ปรัชญาของ อนักซโกไรส ในทฤษฎีที่ว่า สรรพสิ่งเป็นสิ่งแฝงเร้นอยู่ในทุกสิ่ง ซึ่งก็สามารถแสดงเหตุผลตามข้อเท็จจริงที่ว่า เนื้อแท้ของสสารที่เป็นตัวก่อกำเนิดนี้คือความจริง (true) เพราะนัยน์ตานั้นจะรับรู้รูปร่างที่ปรากฏ หรือภาพพจน์ของวัตถุที่ถ่ายทอดโดยทางประสาทสัมผัสไปหาความเข้าใจชัด ซึ่งเป็นที่ที่ถูกตัดสินเป็นอะไร ๆ ได้ เมื่อเปรียบเทียบกัน การจินตนาการเข้าร่วมเฉพาะแต่เพียงจะนำภาพพจน์ให้ความทรงจำ ซึ่งเป็นที่ที่ถูกคิดนั้นยุติลง

ตามทรรศนะนี้ จิตรกรควรทำอะไร? เขาควรเป็นคนสันโดษและพิจารณาสิ่งที่เขามองเห็น ขบคิดสิ่งนั้นด้วยตัวเองเพื่อเลือกสรรสัดส่วนต่าง ๆ ที่ดีเลิศมากที่สุดไม่ว่าอะไรก็ตามที่เขามองเห็น จิตรกรควรแสดงพฤติกรรมเหมือนกระจกเงา เหตุนี้เขาจะดูเหมือนเป็นธรรมชาติตัวรอง เพราะโดยธรรมชาติแล้ว เขาเป็นผู้มีอิสระที่จะเลือกและเขาคือแหล่งกำเนิดเดิมตามความหมายนี้ เพราะดา วินจิ ชอบสัจยฐานมากกว่าการจินตนาการอันเป็นการช่วยให้เราอดพ้นจากการครอบงำของการคาดคะเน

อนึ่งโดยเหตุนี้ ดา วินจิ เป็นจิตรกรผู้สร้างผลงานภาพเขียนชิ้นเอก ๆ ของโลกไว้มาก นับเป็นอัจฉริยบุรุษในศิลปชนิดนี้ในยุคแห่งการเติบโตทางสติปัญญาของมนุษย์ ซึ่งยังไม่มีใครยิ่งใหญ่กว่า เพราะทรรศนะในทางความคิดเกี่ยวกับสิ่งสุนทรีย์ จึงเกี่ยวข้องอยู่กับตัวอย่างแห่งผลงานนั้น ๆ

เกี่ยวกับปรัชญาที่ถูกนำมาใช้เป็นหลักการโดยวิธีที่ควรหลีกเลี่ยงซึ่ง ดา วินจิ ก็เสนอแนะไว้ว่าเป็นวิธีการศึกษาแบบใหม่ ๆ เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่เป็นการรับรู้ที่มั่นคง ซึ่งเชื่อว่าจะเป็นสิ่ง

มีประโยชน์สูงสุดในการเร้าเตือนจิตใจ เพื่อการประดิษฐ์สร้างสิ่งต่าง ๆ แต่เมื่อเป็นเช่นนั้น เขาก็ได้สร้างขีดขั้นให้เป็นหลักปรากฏด้วย เพื่อเป็นข้อสรุปที่มีต่อปัญหาเรื่อง ภาวะการก่อกำเนิด โดยวิธีการแห่งความสัมพันธ์ส่วนต่าง ๆ ต่อส่วนเป็นผลรวม (the whole) ซึ่งจะตัดสินด้วยความหมายบวก เกี่ยวกับวิธีการแห่งการศึกษาแบบใหม่ ดา วินจิ ได้อธิบายตัวอย่างไว้ว่า

เมื่อคุณมองไปที่ฝาผนังที่เป็นจุดต่างดวงด้วยรอยเปื้อนหรือด้วยการผสมของก้อนหินต่าง ๆ หากคุณต้องการสร้างฉากบางฉากขึ้นคุณอาจพบความเหมือนกับพื้นผิวต่าง ๆ มากมาย ซึ่งงดงามเต็มไปด้วย ภูเขา แม่น้ำ ก้อนหิน ต้นไม้ พื้นราบ หุบเขา และเนินเขาอันกว้างใหญ่ด้วยการจัดสรรหลากหลาย หรือในด้านหนึ่ง คุณอาจเห็นการสู้รบและภาพต่าง ๆ ในสงคราม หรือใบหน้าที่น่าที่ประหลาด ๆ รวมทั้งประเพณีต่าง ๆ อีกทั้งความหลากหลายของวัตถุสุดลูกหูลูกตา ซึ่งเป็นสิ่งที่คุณสามารถย่อลงให้เป็นความสมบูรณ์และเป็นรูปแบบที่วาดได้อย่างเหมาะสมและสิ่งเหล่านี้ปรากฏบนผนังเช่นนั้นอย่างสับสน เหมือนกับเสียงระฆังที่ดังเห่งหง่าง ๆ ของเขา คุณอาจพบชื่อเสียงและคำพูดบ้างที่คุณเลือกจินตนาการได้

ในตัวอย่างพรรณานี้ มีวิถีที่มีความหมายสำคัญ รวมรูปแบบเพื่อความสมบูรณ์และวาดได้ดีเยี่ยม มีข้อเปรียบเทียบบางอย่างระหว่างความไม่มีอะไร และโลกแห่งเหตุการณ์ในกาละ จะต้องหันไปหาประเด็นหลักคือ “ความไม่มีอะไร” คือสัดส่วนย่อยและส่วนรวมหมด ไม่อาจมีลักษณะแตกต่างกัน แต่ในข้อพิจารณาถึง “เหตุการณ์ต่าง ๆ” สัดส่วนย่อย และส่วนรวมทั้งหมดเป็นสิ่งถูกแบ่งแยกกันโดยสิ้นเชิง ความเป็นระเบียบทั้งโดยธรรมชาติ และโดยศิลปะในโลกแห่งเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้สร้างความแตกต่างกันและเป็นเช่นนั้นจริง ๆ ด้วย ทั้งนี้เพราะ ดา วินจิ มีทรรศนะในเรื่องมโนภาพว่า สัดส่วนย่อยโน้มเอียงไปเพื่อรวมกันใหม่อยู่เสมอพร้อมๆ กับส่วนรวมหมด เพื่อหลีกเลี่ยงจากความไม่สมบูรณ์ของตนเอง เกี่ยวกับพลังอำนาจของจิตรกรในวัตถุการย่อลดสิ่งที่เขารับรู้ ก็เช่นกัน คือ เพื่อให้รูปแบบสมบูรณ์และวาดได้อย่างดีเยี่ยมนั่นเอง ดา วินจิ เขียนไว้ว่า “จริง ๆ แล้ว อะไรก็ตามที่มีอยู่ในจักรวาล โดยสารัตถะและการปรากฏขึ้นในการจินตนาการ จิตรกรมีอยู่ในจิตใจของเขาเป็นอันดับแรก ต่อไปอยู่ในมือทั้งสองสิ่งเหล่านี้เป็นความดีเลิศ ที่พวกเขาสามารถแสดงทรรศนะในการแบ่งสรรปันส่วน และประสานกลมกลืนของส่วนรวมหมด ซึ่งอาจมองเห็นได้พร้อม ๆ กัน ขณะชำเลื่องดู เหมือนสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ

นี่คือ ข้อสรุปปัญหาเรื่องการก่อกำเนิดของ ดา วินจิ ที่ว่าธรรมชาติกับมนุษย์แตกต่างกัน ในแง่ที่ว่า ธรรมชาติเกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่กับผลิตผลของสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นธาตุแท้โดยเฉพาะใน

ขณะที่มนุษย์เป็นเครื่องมือที่เด่นที่สุดของธรรมชาติ คือ มนุษย์เป็นผู้ผลิตส่วนประกอบต่าง ๆ อันมีจำนวนไม่จำกัดขึ้นพร้อมด้วยสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นธาตุประกอบของธรรมชาติ แม้ว่า เขาจะไม่มีพลังอำนาจที่จะสร้างสรรค์ สิ่งใด ๆ ในธรรมชาติ เว้นแต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกับตัวเขาเอง สิ่งนั้นคือลูกหลานของเขาเอง

อนึ่ง ควรจะมีข้อสังเกตว่า ธรรมชาติ คือ การผลิตผลผลิตที่มีสืบต่อกันไป และธรรมชาติ นั้นเองมิได้เปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ชนิดพื้นฐานที่มันสร้างขึ้นเลย แต่ก็มีข้อแตกต่างกันโดยที่มันก็ยอมรับเหตุผลนี้ คือว่าธรรมชาติและมนุษย์เป็นสิ่งประดิษฐ์ มิใช่เป็นสิ่งสร้างสรรค์ ทั้งมนุษย์และธรรมชาติประดิษฐ์ขึ้น เมื่อพวกเขาผลิตส่วนรวมจากส่วนย่อย ความสมบูรณ์ของมันถูกบรรลุได้ในแบบประสานกลมกลืน นั่นคือ ส่วนรวมหมดที่แสดงให้เห็นได้โดยวิธีแห่งคณิตศาสตร์

สิ่งที่ถูกผลิตขึ้นโดยวิธีนี้ เป็นสิ่งใหม่ในความหมายหนึ่ง คือ สิ่งรวมที่ประสานกลมกลืนต่างจากส่วนย่อย ๆ ที่เป็นส่วนประกอบของมันก็ปรากฏว่า ความเป็นเอกลักษณ์ (uniqueness) ในฐานะที่เป็นความแปลกใหม่ที่สมบูรณ์ ไม่เป็นที่เข้าใจและไม่อาจเป็นที่เข้าใจได้ด้วย ส่วนย่อย และส่วนรวมแตกต่างกันชัดเจน ยิ่งไปกว่านั้น กฎต่าง ๆ ที่มันใช้ร่วมกันก็แตกต่างกัน กระนั้นก็ตาม ทั้งส่วนย่อยและส่วนรวมก็เป็นสิ่งที่รู้ได้ ส่วนย่อย ๆ มิได้เป็นต้นกำเนิดที่น่าแปลกใจอะไร แต่ส่วนรวมก็เป็นส่วนที่ถูกประกอบขึ้นด้วยส่วนย่อย ๆ นั้นเอง ไม่ว่าจะเป็ผลผลิตของธรรมชาติหรือของศิลปะก็ตาม ส่วนย่อยและส่วนรวมต่างก็เป็นสิ่งที่รู้ได้ในศัพท์ทางคณิตศาสตร์ ไม่มีการแตกทำลายในธรรมชาติ ไม่มีข้อโต้แย้งเลย ดังในกรณีที่ว่า ไม่ว่า สองคุณสมบัติจะมากหรือน้อยกว่าหก หรือมุมต่าง ๆ ของรูปสามเหลี่ยม จะน้อยกว่าสองมุมฉาก หรือไม่ก็ตาม ดา วินชี เขียนไว้ว่า สัดส่วนมิใช่เพียงจะพบได้ในรูปทรง และเครื่องวัดต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังพบได้ในเสียง น้ำหนัก เวลา และตำแหน่งที่ตั้ง รวมทั้งในอำนาจอะไรก็ตามที่มีอยู่ด้วย เกี่ยวกับภาพเขียน เขายืนยันว่า มันยืดขยายไปยังพื้นผิว สี และรูปทรงของสรรพสิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้นด้วย ยิ่งกว่านี้ ภาพเขียนยังแสดงอวัยวะของมันให้คุณเห็นในขณะโดยจักรุสัมพันธ์โดยอาศัยอวัยวะสัมพันธ์ชนิดเดียวกัน นั่นเองที่ส่งทอดวัตถุ (อารมณ์) ต่าง ๆ ตามธรรมชาติไปให้จิต และในขณะเดียวกันนั้น สัดส่วนที่ประสานกลมกลืนของส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบเป็นส่วนรวม (the whole) ก็แสดงผลและทำให้สบายนัยน์ตา